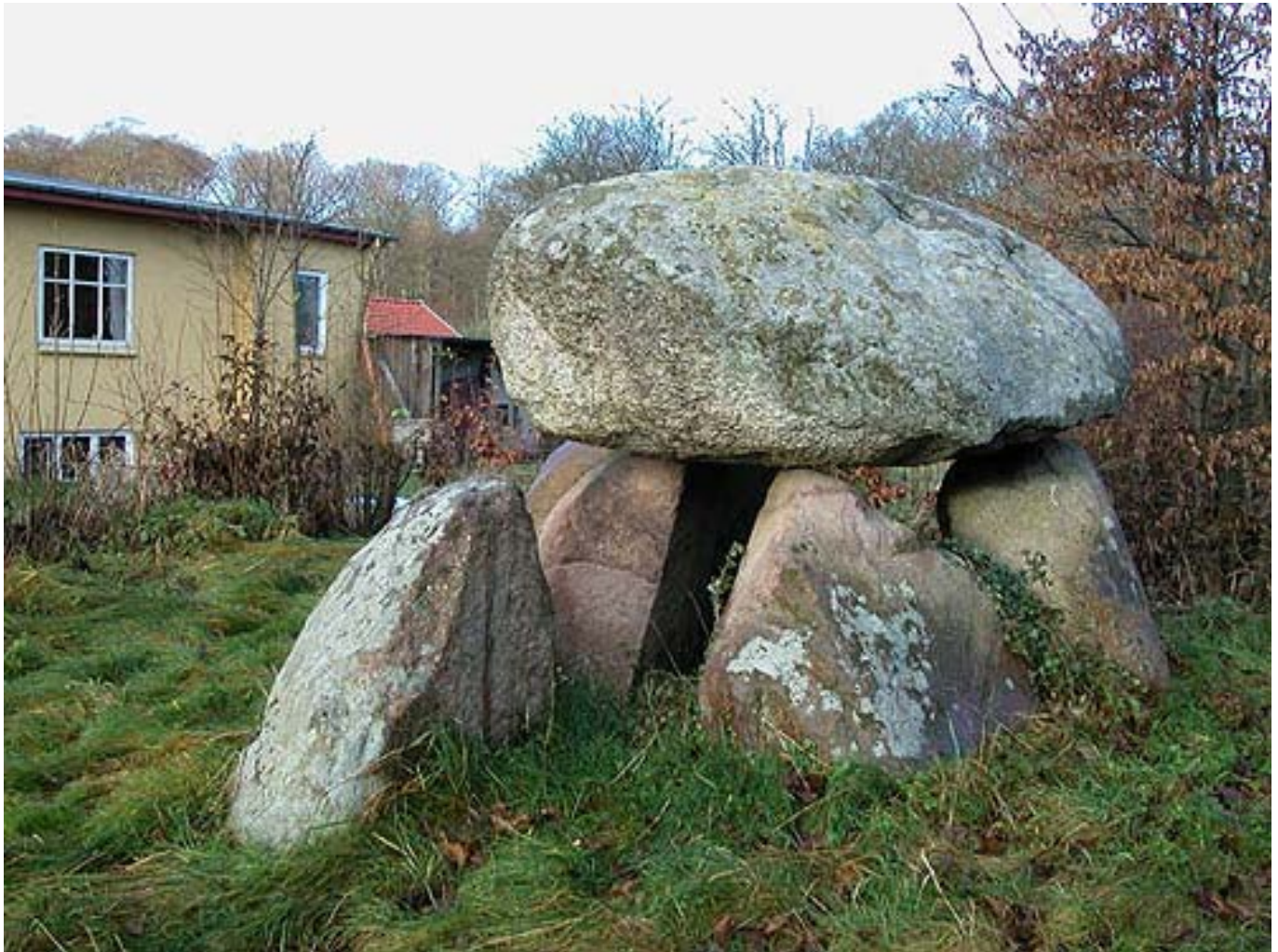

Årslev dyssen

Dysse

Bondestenalder

Dysse

aarslev-dysse-01

Årslev-dysse ved Silkeborgvej i Århus

Årslev-dysse er en af de ganske få tilbageværende stendysser i Århus-området, som ikke er blevet fjernet i forbindelse med landbrugets og byens fremmarch. Grunden er sikkert, at dysse - eller rettere dyssekammeret - blev fredet frivilligt allerede i 1870. På grund af den omgivende bebyggelse og ikke mindst afgravninger af terrænet i forbindelse med anlæggelsen af Silkeborgvej, hvorfra en trappe fører op til dysse, er det svært at forestille sig det oprindelige landskab, hvori dysse blev anlagt for ca. 5.500 år siden.

Årslev-dysse. En af de ganske få bevarede dyssekamre på Århusegnen.

Årslev-dysse. En af de ganske få bevarede dyssekamre på Århusegnen.

Ved autofirmaet "Dyssehøj" - ca. 700 m. længere inde ad Silkeborgvej mod øst - lå frem til omkring 1880 en lignende stendysse. En anden storstensgrav har ligget i skovbevoksningen lige modsat Årslev-dysse.

En gruppe store lindetræer på en svag forhøjning markerer nu, hvor den i 1822 udgravede, nu sløjfede og lidt yngre stenkiste fra afslutningen af bondestenalderen lå.

Silkeborgvej og bebyggelsen omkring dyssen har ændret det oprindelige landskab betydeligt.

Silkeborgvej og bebyggelsen omkring dyssen har ændret det oprindelige landskab betydeligt.

Da Årslev-dyssen blev anlagt af den såkaldte "tragtbægerkultur", var lavningen hvor Brabrand Sø og den nu genskabte Årslev Engsø ligger en saltvandet fjordarm fra Kattegat. Ved munden mod øst, hvor Århus å i dag afvander søerne, var fjorden ganske smal.

I skoven modsat Årslev-dyssen markerer en gruppe lindetræer forhøjningen hvor en lidt yngre stenkiste lå.

I skoven modsat Årslev-dyssen markerer en gruppe lindetræer forhøjningen hvor en lidt yngre stenkiste lå.

Efterfølgende landhævning og tilsanding ved udløbet omformede sidenhen fjorden til en stor ferskvandssø. Den nu genslyngede Voldbæk i lavningen umiddelbart øst for Årslev-dyssen, som i middelalderen og historisk tid var opstemmet til brug for Årslev vandmølle, var i stenalderen en lille nordvendt vig fra den store, lavvandede Brabrand Fjord.

Fri rekonstruktionstegning af Brabrand-fjord området i slutningen af bondestenalderen. Tegn. Henrik W. Jørgensen

Fri rekonstruktionstegning af Brabrand-fjord området i slutningen af bondestenalderen. Tegn.

Henrik W. Jørgensen

Det er først indenfor de seneste århundreder, at byen har bredt sig til den sammenhængende bebyggelse vi har i dag. På Videnskabernes Selskabs kort fra 1787, ses et ganske andet landskab end nutidens, med store, frugtbare engarealer langs søen på den gamle fjordbund. I store træk har der - i kraft af de gode ressourcer langs fjorden, søen, det nærliggende hav og omgivende skov og agerjord - siden sidste istid næsten altid opholdt sig mennesker i området.

Den genslyngede Voldbæk. Middelalderens møllested som i stenalderen delvist var en lille fjordarm.

Den genslyngede Voldbæk. Middelalderens møllested som i stenalderen delvist var en lille fjordarm.

Dyssekammeret som står tilbage er kun den centrale del af et oprindeligt næsten helt højomslettet gravanlæg, hvoraf man oprindeligt kun så toppen af den store dæksten over kammeret samt den sydvendte åbning fra kammergangen. Af kammergangen er der kun bevaret en af de formodentlig 2 bærestens-par og dækstenene over gangen er ligeledes forsvundet.

Brabrand Sø år 1787 med store omgivende engarealer på den gamle, hævede fjordbund.

Brabrand Sø år 1787 med store omgivende engarealer på den gamle, hævede fjordbund.

Dækstenen over kammeret, som sikkert kom på plads ved at benytte den nu forsvundne jordhøj omkring kammeret som rampe, er muligvis kløvet, så den flade side kunne danne loft i kammeret.

Den tilbageværende bæresten fra kammergangen udenfor gravkammeret.

Den tilbageværende bæresten fra kammergangen udenfor gravkammeret.

Dækstenen understøttes af 4 af oprindeligt 5 bæresten - mod nord mangler der en, men det giver så en fin mulighed for et kig ind i selve gravkammeret.

Årslev-dyssen set fra nord med hul efter den manglende bæresten til kammeret.

Årslev-dyssen set fra nord med hul efter den manglende bæresten til kammeret.

Vi kender ikke til fund eller udgravninger fra Årslev-dyssen, men fra den lidt yngre "nabograv" på den anden side af Silkeborgvej, som oberst Høegh Guldberg forstod udgravningen af i 1822, kendes fund af såvel flækkeknive i flint, flintpile og -segl, keramik og ikke mindst mere end 60 ravperler. Dette viser klart storstensgravens funktion som bondestenalderens fællesgrav og deres centrale funktion som samlingssted for religion og kult for tragtbægerkulturen, som i kraft af agerbruget var en af de første bofaste kulturgrupper vi kender. Efterfølgende skiftede gravformen. I bronzealderen (1.700-500 f.Kr.) anlagdes primært tørveopbyggede gravhøje, og i skovarealerne nord og syd for Årslev-dyssen kan man stadig opleve flere af disse.

Gravkammeret var oprindeligt hermetisk indkapslet i en jordhøj.

Gravkammeret var oprindeligt hermetisk indkapslet i en jordhøj.

En af de velbevarede bronze- alderhøje i skoven syd for Årslev-dyssen.

En af de velbevarede bronze- alderhøje i skoven syd for Årslev-dyssen.

aarslev-dyssen-02

aarslev-dyssen-03

aarslev-dyssen-04

aarslev-dyssen-05

Adgang

- Dyssen ligger i Årlev, ca. 1 km. øst for Årlev kirke, ved det tidligere hotel "Tre Ege" (nu alderdomshjem) lige op ad nordsiden af Silkeborgvej.
- Parker hensynsfuldt på parkeringspladsen lige vest for benzintanken langs nordsiden af Silkeborgvej.
- En trappe i den nordre vejskråning fører op til dyssen.
- Fra modsatte vejside fører en sti fra en mindre trappe ud til Silkeborgvej skråt overfor førstnævnte, frem til stedet hvor "nabodyssen" har ligget.

Faciliteter

- Informationsskilt ved dyssen.
- Afstand til fortidsminde: ca. 75 m.

Særlige forhold

- Vis hensyn til nærliggende private bebyggelser.
- Kun adgang via trappen fra Silkeborgvej til det lille indhegnede område omkring dyssen.
- Ved færdsel i nærliggende skov skal stierne følges.

VIDEO

Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=2mY4rk0RyeA>

Relateret litteratur

Vejviser til Danmarks Oldtid – *Ingrid Falktoft Andersen (Wormianum, 1994)*

Danmarkshistorien bind 1-2, Stenalderen – - (*Sesam, 1981-84*)

Fortidsminder i Århus-området – *Anna Lindebo Leth (Århus Amt, Natur og Miljø, 1993)*

Danmarks Oldtid, Stenalderen – *Johannes Brøndsted (Gyldendal, 1. udgave 1938-40)*

Stendysser - Arkitektur og funktion – *Palle Eriksen & Niels H. Andersen (Jysk Arkæologisk Selskab, 2014)*

Praktisk Information

ADRESSE

8220 Brabrand, Midtjylland

EJERFORHOLD

Privatejet

GPS

56.152986, 10.085900

UTM

–

© 2026 Joomlakonsulentten • fortidsmindeguide.dk